

บทที่ ๔
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

โครงการวิจัยเรื่อง “วาทกรรมคำลีเกของครุฑวิ เทียงแท้: ศิลปินดีเด่นสาขาศิลปะการแสดงด้านนาฏศิลป์พื้นบ้านของจังหวัดพิษณุโลก” มีวัตถุประสงค์ในการวิจัย ๓ ประเด็น ได้แก่ เพื่อเชิดชูเกียรติศิลปินพื้นบ้านด้านนาฏศิลป์พื้นบ้านของจังหวัดพิษณุโลก เพื่อวิเคราะห์รูปแบบและโครงสร้างของวาทกรรมคำลีเกของครุฑวิ เทียงแท้ และเพื่อเผยแพร่ผลงานทางด้านนาฏศิลป์พื้นบ้านของจังหวัดพิษณุโลกให้เป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลายและทำให้เกิดการตระหนักเรื่องการอนุรักษ์ศิลปะการแสดงลิเก การวิเคราะห์ข้อมูลที่รวบรวมได้จากการสัมภาษณ์และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม นั้น สามารถแยกวิเคราะห์ได้ ๒ ประเด็น ได้แก่ การวิเคราะห์รูปแบบของวาทกรรมคำลีเกของครุฑวิ เทียงแท้ และการวิเคราะห์คุณค่าของวาทกรรมคำสอนที่ปรากฏอยู่ในตัวบทคำร้องลิเกของครุฑวิ เทียงแท้ รายละเอียดการวิเคราะห์ในแต่ละประเด็นมีดังนี้

๔.๑ รูปแบบของวาทกรรมคำลีเกของครุฑวิ เทียงแท้

จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่เก็บจากครุฑวิ เทียงแท้ ศิลปินพื้นบ้านชาวจังหวัดพิษณุโลกทำให้พบรูปแบบวาทกรรมคำลีเกทั้งหมด ๕ รูปแบบ ได้แก่ วาทกรรมการเมือง วาทกรรมเพศสภาพ วาทกรรมการศึกษา วาทกรรมอิงศาสนา (บาป บุญ คุณ โทษ) และวาทกรรมเชิงสังคม รูปแบบวาทกรรมดังกล่าวมีชุดคำที่บ่งความหมายอันสอดคล้องและเกี่ยวโยงกัน แสดงให้เห็นถึงการใช้ภาษาที่มุ่งสะท้อนความคิด ความเชื่อและทัศนคติของผู้คนในสังคมให้ปรากฏในรูปแบบของคำร้องลิเก อีกทั้งยังมีความหมายแฝงที่ซ่อนอยู่ในคำร้องบางบทด้วยเช่นกัน ซึ่งผู้วิจัยได้ยกตัวอย่างประกอบคำอธิบายในแต่ละประเด็นไว้ ดังรายละเอียดด้านล่างนี้

๔.๑.๑ วาทกรรมการเมือง

วาทกรรมการเมือง หมายถึง กระบวนการสร้างความหมายผ่านทางภาษาหรือสัญลักษณ์ต่าง ๆ เพื่อสะท้อนมุมมองหรือแนวคิดทางด้านการเมือง การปกครองและอาจสัมพันธ์กับบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่มีตำแหน่งหรือมีอำนาจทางการเมืองได้ด้วยเช่นกัน

จากข้อมูลคำร้องลิเกที่ปรากฏจากการสัมภาษณ์ครุฑวิ เทียงแท้ และการที่ผู้วิจัยได้เข้าร่วมสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม นั้น ทำให้พบรูปแบบวาทกรรมการเมือง ดังนี้

วาทกรรมการเมืองการปกครองที่สะท้อนให้เห็นถึงการปกครองอันมีสถาบันพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขสูงสุดในการปกครอง ดังปรากฏในเพลงแขกต๋อยหม้อ ความว่า

“ได้เวลาเคยขึ้นเฝ้าเจ้าอยู่หัว	เพลงแต่งตัวออกจากห้องอันม่วงไส
๙ นาฬิกาได้เวลาเคยคลาไคล	เสด็จไปที่บัลลังก์ฟังบัญชา”

วาทกรรมการเมืองที่สะท้อนให้เห็นความกล้าหาญของพระมหากษัตริย์ การเปรียบกษัตริย์กับนักรบผู้กล้าซึ่งสามารถฝ่าฝืนอุปสรรคต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี รวมทั้งสามารถนำพาประเทศชาติให้ก้าวพ้นศึกสงครามไปได้อย่างมีชัยชนะ ดังปรากฏในเพลงมอญชมดาว หรือ มอญโอรสหนาย ความว่า

“ทรงพญาม้าศึกคูฮึกเห่า	พลแหลนหลาวดาชโล่เสียงโห่ลั่น
ชัยอย่างอาชามาเร็วพลัน	พลขันชัยโยให้สามลา
พระทรงหอกกลอกลับชัยอย่าง	อยู่บนหลังอาชามาหาญกล้า
สินธพโดดโลดเต้นพลางแผ่นมา	พระหัตถ์ขวาทรงทวนค้ำทองคำ”

วาทกรรมการเมืองที่สะท้อนให้เห็นความเป็น “ชาตินิยม” และความถือศักดิ์ศรีว่าชาติไทยเป็นใหญ่หรือเป็นชาติที่มีวัฒนธรรมอันทรงคุณค่ามากกว่าชาติใด ดังปรากฏในเพลงขึ้นพลับเพลา ความว่า

“เสียงดนตรีมีพลังดังพระเจ้า	ชุดชุดเกลา กักขะอำมหิต
ให้เหือดหายกลายเป็นมลพิษ	เมื่อลิ้มรสอำมะริตเอมอร่า
ดนตรีไทยเสียงใสเป็นไทยแท้	อย่าให้แปรเปลี่ยนไปจนไร้ค่า
อยากเป็นไทยทั้งชีวิตจิตวิญญาณ	ร่วมรักษาศักดิ์ศรีดนตรีไทย”

นอกจากนี้ยังพบวาทกรรมรูปแบบดังกล่าวในเพลงสร้อยสนตัดด้วยเช่นกัน ความว่า

“เกิดเป็นไทยควรสนใจให้ประจักษ์	เป็นเอกลักษณ์ของไทยหมั่นฝึกหัด
อย่าให้เสียชาติเกิดกำเนิดมา	ได้ชื่อว่าเป็นไทยใจนิยม
ทั้งร้องรำทำเพลงบรรเลงเสนาะ	ให้ไพเราะเลิศงามตามเหมาะสม
ทั้งลีลาท่ารำก็ขำคม	ทั้งอารมณ์ก็สำเร็จสุขสำราญ”

๔.๑.๒ วาทกรรมเพศสภาพ

วาทกรรมเพศสภาพ หมายถึง กระบวนการสร้างความหมายผ่านทางภาษาหรือสัญลักษณ์ต่าง ๆ เพื่อแสดงให้เห็นคุณลักษณะทางเพศสภาพ ซึ่งประกอบด้วยเพศสภาพที่เป็นผู้ชายและเพศสภาพที่เป็นผู้หญิง รวมทั้งแสดงให้เห็นถึงอุปนิสัยเฉพาะของเพศสภาพทั้งหญิงและชาย ซึ่งทำให้เกิดคุณลักษณะโดดเด่นแตกต่างกันอันทำให้สามารถแยกได้ว่าเพศสภาพชายเป็นอย่างไรและเพศสภาพหญิงนั้นเป็นอย่างไร

จากข้อมูลคำร้องลิเกที่ปรากฏจากการสัมภาษณ์ครูทวี เทียงแท้ และการที่ผู้วิจัยได้เข้าร่วมสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมนั้น ทำให้พบรูปแบบวาทกรรมเพศสภาพที่แสดงให้เห็นถึงการเป็นผู้นำของเพศชาย และการเป็นผู้ตามของเพศหญิง รวมทั้งการแสดงให้เห็นว่าคุณลักษณะของเพศหญิงที่ดีต้องเป็นกุลสตรี เป็นแม่บ้านแม่เรือนและต้องเอาใจสามีซึ่งเป็นผู้นำและเป็นเสาหลักของบ้าน นอกจากนี้ ยังพบว่าเรื่องความสวยของเพศหญิงเป็นสิ่งที่สะท้อนอยู่มากในบทร่ำคำลิเกและความงามของเพศหญิงมักถูกนำไปเปรียบเทียบกับดอกไม้ พระจันทร์อันส่องแสง หรือนางหงส์ เป็นต้น วาทกรรมเพศสภาพเป็นรูปแบบวาทกรรมที่พบมากที่สุดจากการเก็บข้อมูลสำหรับงานวิจัยเรื่องนี้ โดยพบในเพลงเขมรเอวบาง เพลงจระเข้หางยาวออกสามเส้า เพลงขวัญอ่อน เพลงแขกหนัง เพลงแขกตาเสือ เพลงตาเสือเนื้อเต็ม เพลงแขกสะอื้น เพลงแขกหมก เพลงมอญ โยนดาบ เพลงมอญรำดาบ เพลงนาคบริภัณฑ์ เพลงสุดาหยดแปลง เพลงลาวพุงดำ เพลงลาวอ้อยสร้อย เพลงลาวเลี้ยง เพลงสุดสงวน เพลงเขมรพวง เพลงวรเชษฐ์เถา เพลงต่อหม้อเถา เพลงพราหมณ์ตีฉิ่งน้ำเต้าเถา เพลงกล่อมนารี เพลงสี่เสด็จและเพลงกล่อมนาง ชุดคำและถ้อยความที่ปรากฏในแต่ละเพลงมีดังนี้

เพลงเขมรเอวบาง ความว่า

“ช่างงามพร้อมละม่อมละมัยเมื่อได้พิศ เริ่มต้องจิตเตือนใจให้ไหลหลง
พอประสบรูปสวยให้ห้วงงเริ่มเงาจะจ่มงหมายจะได้นาง
อย่าตัดรักหักหาย เลยสายสวาทไม่สมหมายร่วมน้องคงหมองหมาง
คงเป็นไข่กอดหมอนลงนอนคราง เพราะรักนางสายสวาท แพบขาดใจ”

เพลงจระเข้หางยาวออกสามเล่า ความว่า

“ดาวจระเข้เล่าที่หางเมื่อกกลางดึก อนาคตนึกคิดไปแล้วใจหาย
เจ้าฟาดหางอยู่กลางฟ้านภาลัย ช่างละม้ายกับกุมภาในสาชล
อนิจจาเจ้าจะลาไปแล้วหรือ ใครตั้งชื่อให้เป็นกุมภาพันธ์
ใยไม่สลิตอยู่ยังในวังวน ไฉนอยู่บนฟากฟ้านภาลัย”

เพลงขวัญอ่อน ความว่า

“ขวัญเอ๋ยขวัญเอ๋ยเจ้าขวัญอ่อนยามหลับนอนในอรัญขวัญเจ้าหาย
ได้ยินเสียงสัตว์ร้องอยู่ก้องไพร ขวัญจะหายหวาดผวาในราตรี
สิ้นวาจาดั่งสายฟ้า นั้นผ่าร่าง ป้องชีวังเด็ดกระเด็ดลูกเป็นผี
ดั่งค้อนประเคนเอนกายใกล้ภักดี ร้อนอินทรียั้งพริ้งพลันสิ้นระริว”

เพลงแขกหนึ่ง ความว่า

“โอดดาวเดือนเลื่อนลับนภาภาค ภาณุมาศเป็นพยับจับเวหา
แสนเสียดายพุ่มพวงดวงดารา จะจากฟ้าราตรีร่วงหนีไป”

เพลงแขกตาเสือ ความว่า

“โอ้งามนักภักคินีของพี่เอ๋ย อยากรจะเซยชมน้องประคองขวัญ
ดูผิวเนื้อดั่งกับเจ้ากระแจะจันท์ ทั้งสองถันชูออกดั่งดอกบัว”

เพลงตาเสือเนื้อเต็ม ความว่า

“โอ้พุ่มพวงดวงยี่หวาโสภา เพียงจันทรมัดใจเมื่อชายเห็น
สุดจะฝันตื่นตื่นเมื่อได้เห็นความงาม งามพริ้มยิ้มพรายละม้ายพระจันทร์
พี่ชมขวัญแม่นยนาช่างโอ้อาโสภา ผูกมัดอุรากับเพศชายทุกคน”

เพลงแขกสะอื้น ความว่า

“เฝ้าสะอื้นฝันกลมบนพระที่ จวนราตรีเดือนดับลงลับหาย
ฝันฤทัยหายใจสะท้อนร้อนทั่วกาย เหมือนนอนไกลเหยียบตบนอนอัคคี”

เพลงแขกหมก ความว่า

“เสียดายพุ่มพวงประทุมทอง หวังประคองเซยชมสมถวิล
บัวสองดอกออกสง่าในวาริน เกิดโกมินทร์ขึ้นในทรวงของดวงใจ”

เพลงมอญโยนดาบ ความว่า

“ช่างงามแท้ดั่งดวงแขไม่เพี้ยนผิด ครั้นยิ่งพิศยามเมื่อพบประสบสงค์
เนตรต่อเนตรประสานเนตรเจตจำนง แทบปลิดปลงเมื่อพบน้องเหมือนต้องมนต์
เหมือนเอื้องงามยามต้องด้วยลมเป่า เทพเจ้าองค์ใดสร้างอย่างฉงน
เหมือนโซ่เหล็กล่ามใจชายทุกคน ใครได้ยลแล้วไม่อยากจะจากนาง”

เพลงมอญรำดาบ ความว่า

“สนธยาราตรีคืนนี้หนอ ดนตรีคลอเสียงครอนมอญล้วนๆ
ฟังแขกมอญไ้บัคลั่งและนางครวญ ประจวบจวนแสงทองส่องนภา”

เพลงนาคบริรักษ์ ความว่า

“งามประโลมโฉมฉินยุพินพี่
พระศอทรงดุจหงส์เห็นอาร์ญ
ในทรวงน้องเจ้าประคองภูษาปิด
กลัวจะตกหรือจะต้องประคองคุม

นำปราณีทะนุถนอมแม่จอมขวัญ
ทั้งสองถันตั้งจัดดอกประทุม
ดูเต่าติด เต่าตั้งตั้งโกสุม
ถนอมห่มมิได้ขาดผ้าสักผืน”

เพลงสุตยาองค์แปลง ความว่า

“แม่ดวงจิตชีวิตพี่ปราณีด้วย
พี่รักนางคลั่งไคล้แทบวายชนม์

นึกว่าช่วยรักพี่สักหน
นฤมลจงเห็นใจเกิดฉัยยา”

เพลงลาวพุงดำ ความว่า

“ถึงกายกำยำดำแต่กาย
เหมือนขนุนหนามหนานะยาใจ

ใจผ่องผุดประเสริฐเหลือดีจะมีไหน
แต่ภายในโอชาแสนน่ากิน”

เพลงลาวอ้อยสร้อย ความว่า

“คู่อ้อยสร้อยซ้อยชงดงงามนัก
ดูหมจดจกระชดกระซ้อยคอยบ่เคย

ช่างน่ารักมิใช่ช้อย อ้อยสร้อยเอ๋ย
เจ้าหญิงเลยเว้าซื่อ ๆ แแยงถ้อยกัน”

เพลงลาวเสียง ความว่า

“พี่รักน้องแท้ ๆ ละน้องเอ๋ย
ใจพี่แทบขาดหวาดหวั่น ๆ

รักแน่นเพียงชีวาหวานหัก
ขวัญเอ๋ยมิ่งมิตร มิ่งมิตรนวลเอ๋ย”

เพลงสุดสงวน ความว่า

“นึ่มเอ๋ยนึ่มนุชสุดสงวน
พี่สมัครรักแก้วตาสุมาลย์
อยากสงวนนวลน้องประคองโฉม
รักนึ่มนุชสุดสงวนรัฐจวนใจ

พี่รัฐจวนถึงแต่นุชสุดสงวน
อยากพบพานสุดสงวนรัฐจวนใจ
พี่จะชมเชยชิดพิสมัย
อยากจะได้ใครแนบนวลสงวนนาง”

เพลงเขมรพวง ความว่า

“ไอ้พุ่มพวงดวงยี่หว่าสุดาพี่
พี่รักเจ้าแก้วแววตาพระงามงอน
ช่างงามแท้ยิ่งกว่าแขนบท้องฟ้า
อยากจะได้สอดกอดกุมแม่พุ่มพวง

จงปราณีเกิดพุ่มพวงดวงสมร
เฝ้าอาวรณ์ร้อนรุ่มถึงพุ่มพวง
อ่อนระอายวนยั่วดั่งบัวหลวง
เอี่ยมเต็ดดวงดอกฟ้าสุมาลย์”

เพลงวรเชษฐไถลา ความว่า

“จันทร์เอ๋ยเฝ้าฟ้าเหมือนท้าพี่
ถ้าเอี่ยมถึงจะดังดมให้สนใจ
เปล่งแสงแจ่มกระจ่างอยู่กลางฟ้า
ถ้าเอี่ยมถึงดังได้ตั้งใจปล้น

ถืออยู่ที่สูงกว่าหรือไหน
เสียอยู่ที่ไกลมือคว้านิจจาจันทร์
เหมือนจะทำหรือจันทร์เอ๋ยแกล้งแย้หยัน
จะกอดจันทร์มิให้พรางไปจากมือ”

เพลงต่อหม้อเถา ความว่า

“มาถึงแคว้นแดนรามัญเข้านหม้อ	ล้วนรูปหล่อเหมาะสมตามค้อน
ดูเกล้าผมสมกับหน้าพะงางอน	ชมสาวมอญงามแท้ไม่แพ้ไทย
เสียงเจี๊ยะเปิงเกลิงอา ภาษาเขา	อยากจะเข้าไปพูดจาได้ปราศรัย
เขาพูดจาหรือว่าซื้ออะไร	หม้อใหม่ ๆ พี่ถ่มเชิญชมดู”

เพลงพราหมณ์ติดน้ำเต้าเถา ความว่า

“ถึงบ้านพราหมณ์ยามค่ำดูหลามลัน	พราหมณ์ทุกคนแต่งกายมาล้วนผ้าขาว
ไม่รุ่มร่ามงามตาดูพราพร่าวแต่สาว ๆ	เพศพราหมณ์ดูงามตา
พิศเพ่งเล็งแลชะเง้อชะงัก	ดูผ่องพักตร์งามเล่าห์เสน่ห์หา
นวลละอองผ่องพิศงามติดตา	อนิจจาสาวพราหมณ์ ช่างงามครัน”

เพลงกล่อมนารี ความว่า

“เสียงสังคีตดีตีสตินตรีพร้อม	เจ้าซ้บกลุ่มเมื่ออุทัยจะชัชศรี
ละมุนละม่อมเพียบพร้อมกลุ่มเทวี	คนธรรพ์กับกาก็ในห้องนอน
คนธรรพ์อิงแอบเข้าแนบห้อง	กรประคองเกยก่ายสายสมร
แล้วซ้บกลุ่มกาก็ในที่นอน	โฉมสมรแนบกลมเจ้าคนธรรพ์”

เพลงสืบเสด็จ ความว่า

“เห็นหน้าน้องปองมาศสาวทหวัง	พี่รักนางนินนุชสุดสงสาร
อย่าตัดตอนถอนรักให้หักลาน	ยุพาพานพี่ขอโทษโปรดเห็นใจ”

เพลงกล่อมนาง ความว่า

“พระแยมยืมพริ้มเพราเข้าหยอก	สัพยอกยียวนชวนชม
รักเจ้าเฝ้าสลดอดบรรทม	พี่จะกล่อมเอวกลมให้นิทร่า
สายสมรนอนเสียเถิดพี่จะกล่อม	เจ้างามจริงพริ้งพร้อมดังเลขา
นวลละอองผ่องพักตร์โสกา	ตั้งจันทราทรงกลดหมดมลทิน

๔.๑.๓ วาทกรรมการศึกษา

วาทกรรมการศึกษา หมายถึง กระบวนการสร้างความหมายผ่านทางภาษาหรือสัญลักษณ์ต่าง ๆ เพื่อแสดงให้เห็นรูปแบบการศึกษาหรือวิธีการศึกษาของผู้คนในสังคม รวมทั้งสะท้อนให้เห็นคุณค่าทางการศึกษาหรือคุณค่าของนักปราชญ์ทางการศึกษาได้ด้วยเช่นกัน จากข้อมูลคำร้องลึกที่ปรากฏจากการสัมภาษณ์ครูทวี เทียงแท้ และการที่ผู้วิจัยได้เข้าร่วมสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม นั้น ทำให้พบรูปแบบวาทกรรมการศึกษา ดังนี้

วาทกรรมการศึกษาที่สะท้อนให้เห็นคุณค่าของการศึกษาหาความรู้ โดยมีความเชื่อว่าผู้ที่เก่งและฉลาดนั้นจะต้องเรียนวิชาเวทมนต์และไสยศาสตร์เพราะต้องอาศัยการท่องจำ หากผู้เรียนเป็นผู้ที่มีปัญญาดีก็จะทำให้เรียนสำเร็จอย่างรวดเร็วและสามารถเอาตัวรอดได้ รวมทั้งเป็นผู้ทำได้ด้วยเช่นกัน ดังปรากฏในเพลงพราหมณ์ติดน้ำเต้า ความว่า

“อันศึกษาหาวิชาเฝ้าท่องบ่น	เรียนเวทมนต์ตามตำราครูปราศรัย
เรียนไสยเวทย์พริกพร้อมทั้งขอมไทย	เจาะจงใจหมั่นเพียรเรียนวิชา”

วาทกรรมการศึกษาที่สะท้อนให้เห็นการกตัญญูต่อครูบาอาจารย์และผู้ถ่ายทอดหรือให้ความรู้แก่ตน ดังจะเห็นได้ว่า ก่อนการแสดงลิเกทุกครั้งผู้แสดงทุกคนจะไหว้ครูก่อนขึ้นเวที รวมทั้งมีการร้องบทไหว้ครูก่อนบทอื่นเสมอไป ดังปรากฏในเพลงไหว้ครูลิเก ความว่า

“ตามตำหรับเรียนรู้ไหว้ครูก่อน	ขอยกกลอนขึ้นพนมกับเกศา
น้อมคำนับกราบครูที่บูชา	ตามตำราสืบสร้างแต่ปรางบรรพ์
พระพิฆเนศนเรศวรครวญกราบเท้า	เทพเจ้าผู้ฉลาดที่อาจหาญ
มีพระเรียบเป็นคาชาปัญญาชาญ	ปาฏิหาริย์ฤทธิมีสี่กร
พระประไลยโกสรหน้าเนื้อก็เหลือฤทธิ์	ผู้เริ่มคิดเพลงไว้ได้สั่งสอน
พระประสพปัญญาสดสร้างบทกลอน	โขนละครฟ้อนรำเป็นตำรา
องค์พระเพชรฉลุภัณฑ์ผู้ชาญฤทธิ์	ผู้ประดิษฐ์เพลงไว้ได้ศึกษา
เครื่องสังคีตดีดสีปี่ขวา	รำมะนากลองโทนตะโพนไทย
เดิมลิเกเฮฮามาจากแขก	เป็นของแปลกไทยมาคิดแก้ไข
มาเป็นศาสตร์นาฏศิลป์ไทย	เล่นที่เรออกทีแรกแขกทุกที”

๔.๑.๔ วาทกรรมอิงศาสนา (บาป บุญ คุณ โทษ)

วาทกรรมอิงศาสนา หมายถึง กระบวนการสร้างความหมายผ่านทางภาษาหรือสัญลักษณ์ต่าง ๆ เพื่อสะท้อนให้เห็นความคิดและความเชื่อเกี่ยวกับศาสนา อีกทั้งแสดงให้เห็นทัศนคติของผู้คนที่มีต่อศาสนาและแนวปฏิบัติทางศาสนาซึ่งบางอย่างได้รับการยอมรับเป็นอย่างดี ในขณะที่แนวปฏิบัติบางอย่างได้รับการยอมรับจากคนเพียงบางกลุ่มเท่านั้น จากข้อมูลคำร้องลิเกที่ปรากฏจากการสัมภาษณ์ครูทวี เทียงแท้ และการที่ผู้วิจัยได้เข้าร่วมสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมนั้น ทำให้พบรูปแบบวาทกรรมอิงศาสนา ดังนี้

วาทกรรมสะท้อนผลของบาป บุญ คุณ โทษ ซึ่งเป็นแนวคิดของพุทธศาสนาที่เชื่อว่า กรรมหรือการกระทำอันใดก็ตามย่อมส่งผลกลับมายังผู้กระทำกรรมอันนั้นในอนาคต ดังนั้นผู้ที่ทำดีหรือประพฤติดีย่อมได้รับแต่สิ่งดี ๆ ในชีวิต ในทางตรงกันข้ามผู้ที่ทำกรรมไม่ดีย่อมได้รับผลที่ไม่ดีกลับคืนมาเช่นเดียวกัน ชาวพุทธเชื่อว่าบาป บุญ คุณ โทษ มีอยู่จริงและจะสะท้อนออกมาได้ทั้งในโลกปัจจุบันและในโลกหน้าหรือภพชาติใหม่ ดังปรากฏในเพลงแขกโอด ความว่า

“มนุษย์ใดที่ไหนเล่าจะเห็นอก	น้ำตาตกกรรมทำไฉน
เวรหรือกรรมฉันทสร้างแต่ปางใด	ต้องทนไปให้กรรมจองสนองกรรม
ชาตินี้มีทุกข์มาคลุกเคล้า	ตั้งตัวเราคั้นป่า เดินฝ่าหนาม
ทนสู้ไปแสนอาภัพอัปจนไม่พ้นกรรม	เหมือนว้ายน้ำดำคั้นอยู่กันวัง..แทบขาดใจ”

วาทกรรมสะท้อนความเชื่อเรื่องผีหรือวิญญาณ แม้ว่าชาวพุทธส่วนใหญ่จะตั้งมั่นในหลักธรรมคำสอนทางพุทธศาสนาอันมีหลักเหตุผลเป็นที่ตั้งก็ตาม แต่ยังมีพบว่าชาวพุทธอีกส่วนใหญ่อีกส่วนที่มีความเชื่อเกี่ยวกับผีและวิญญาณซึ่งเป็นสิ่งที่พิสูจน์ไม่ได้ในโลกแห่งความเป็นจริง ทว่ามีปรากฏการณ์อันแปลกประหลาดปรากฏขึ้นให้เห็นเกินความคาดหมายอยู่เป็นประจำจนทำให้ผู้คนส่วนหนึ่งมีความเชื่อเกี่ยวกับการมีอยู่จริงของผีและวิญญาณ รวมทั้งเชื่อว่าผีและวิญญาณสามารถส่งผลต่อความเป็นอยู่ของมนุษย์ได้ ขึ้นอยู่กับว่าผีหรือวิญญาณเหล่านั้นตั้งใจจะเข้ามาเกี่ยวพันกับมนุษย์หรือไม่ หรือขึ้นอยู่กับผลกรรมในอดีตชาติที่เคยกระทำร่วมกันมา ดังปรากฏในเพลงลพบุรีเดินเนือ ความว่า

“ ได้ยินชั้นผีปาน่าอนาถ	ให้หวั่นหวาดคิดไปพาใจเสียว
ฉันทเดินมาตื้นตื้นมาคนเดียว	สู้ท่องเที่ยวบุกมาเอากาย
อาตุรโดยโหยหิวใจเที่ยวแห่ง	แทบสิ้นแรงในพนัสลงตักชัย
เห็นชะนีเจ้าห้อยโหนเที่ยวโยนกาย	ดูครันไคร้ครางครวญเมื่อจวนเย็น
เสียงผัว ๆ ห้อยหัวร้องเรียกหา	ผัวหลบหน้าไปทางไหนไม่แลเห็น
เสียงเรียกหาแหบหวนอยู่จวนเย็น	ไอ้กรรมเวรชะนีสร้างแต่ปางใด”

นอกจากนี้ยังพบวาทกรรมสะท้อนความเชื่อเรื่องผีและวิญญาณในเพลงขับผี ความว่า

“เดินเดี่ยวเปลี่ยวกายในไพรสี	เสียงภูตผีโอดโอย อยู่โหยหวน
แสนอนาถหวาดหวั่นให้รัญจวน	เฝ้าทบทวนสวดมนต์ให้พ้นภัย”

วาทกรรมสะท้อนความเชื่อเรื่องอำนาจวาสนาและบุญเก่า ชาวพุทธส่วนใหญ่เชื่อว่าชะตาชีวิตของแต่ละคนนั้นดำเนินไปตามบุญเก่าที่ได้สะสมมาตั้งแต่อดีตชาติ บางคนเกิดมาในตระกูลที่ร่ำรวยแต่บางคนกลับเกิดมายากจนและตกระกำลำบาก สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้นับเป็นเรื่องของบุญเก่าทั้งสิ้นและบุญเก่านี้เป็นที่มาของอำนาจวาสนาในภาพชาติปัจจุบัน โดยมีความเชื่อว่าผู้ที่ประกอบการใดรุ่งโรจน์หรือมีการเลื่อนยศเลื่อนตำแหน่งอยู่เสมอเป็นผู้ที่มีอำนาจวาสนาและได้กระทำความดีไว้มากในอดีต ส่วนผู้ที่ทำสิ่งใดก็ล้มเหลวทั้งที่ได้พยายามอย่างสุดความสามารถและเต็มกำลังแต่ก็ยังไม่ประสบความสำเร็จในกิจการงานใด ๆ คนผู้นั้นนับได้ว่ามีวาสนาน้อยหรือทำความดีในอดีตชาติมาเพียงน้อยนิด ดังปรากฏในเพลงจันทร์โลม ความว่า

“สุดมือคว่ำเพราะวาสนา	ตัวของข้าเช่นกระต่ายไพร
จันทร์อยู่ไกลลอยล่องท้องฟ้า	วาสนาเจ้าเป็นกาดำ ตนนั้นต่ำเช่นกระต่ายโพธิ์
ได้แต่ฝันถึงจันทร์อยู่ไกล	ทำไฉนถึงจะได้ยินดวงจันทร์”

วาทกรรมสะท้อนความเชื่อเรื่องพรหมลิขิต หมายถึง เชื่อว่าพระพรหมเป็นผู้ให้ชีวิตแก่มนุษย์ และเป็นผู้กำหนดชีวิตของมนุษย์ไว้แล้วตามบุญบารมีของแต่ละคน ดังปรากฏในเพลงแขกหนึ่ง ความว่า

“ชีวิตมนุษย์สุดทำนายได้แน้นัก	อุปสรรคผันแปรสุดแก้ไข
ประเดี๋ยวมีประเดี๋ยวจนระคนไป	ขึ้นทำนายก็คงผิดชีวิตคน
พรหมลิขิตชีวิตมนุษย์สุดกำหนด	เดินตามกฎพรหมสั่งห้ามอ้างเหตุผล
ถึงปรากฏยศเป็นใหญ่เป็นนายคน	กลับมาจนเพราะพรหมพรตกำหนดการ”

นอกจากนี้ยังพบรูปแบบวาทกรรมสะท้อนความเชื่อเรื่องพรหมลิขิตในเพลงอีก ๒ เพลง ได้แก่ เพลงนาคเกี้ยว ความว่า

“ต้องคับแค้นแสนเช็ญเป็นเพราะยาก	ถึงลำบากก็สู้ทนไม่บ่นเรา
ชะตาเป็นที่พรหมพรตกำหนดมา	อนิจจาจะแก้ไข อย่างไรดี”

และปรากฏในเพลงนางนาค ความว่า

“ขออำนาจอวยพรถาวรสวัสดิ์	ภัยพิบัติจึงสมบูรณได้พูนผล
ขอให้เจ้าภาพรมย์เย็นเป็นมงคลพรหม	จงดลเทพจงช่วยกันอวยชัย”

วาทกรรมสะท้อนความเชื่อเรื่องแม่พระธรณี หมายถึง ชาวพุทธส่วนหนึ่งที่เชื่อว่าพระแม่ธรณีเป็นเทพแห่งแผ่นดิน หากผู้ใดบูชาแม่พระธรณีก็จะทำให้เกิดความสงบสุขและร่มเย็น ดังปรากฏในเพลงแบกสุด้ายค์แปลง ความว่า

“ผืนอุราน้ำตาตกห้วงอกเอ๋ย	ครั้งจะเอ๋ยก็อึดอัดมันขัดสน
แอบสะอื้นผืนห้วงอกใจกววน	เข้าตาจนญาติที่ไหนก็ไม่มี
เกิดได้ตายได้เรื่องชายชาติ	โยจะขาดค้ำเชิงลงเป็นพี่
เอาสัจจะฝากแม่พระ องค์ธรณี	ขอฝากวชิเอยอุทรไว้ก่อนตาย”

วาทกรรมสะท้อนความเชื่อเรื่องความกตัญญูและผลของความกตัญญู กล่าวคือ ชาวพุทธมีความเชื่อว่าผู้ที่มีความกตัญญูหรือรู้จักสำนึกในบุญคุณที่ผู้อื่นได้กระทำแก่ตน คนผู้นั้นจะมีความเจริญก้าวหน้าและชีวิตจะพบเจอแต่ความสุขและสิ่งดีงาม ดังปรากฏในบทคำร้องไห้ครุ ความว่า

“อติปิโสพะคะวา มือข้าพเจ้าสิบนิ้ว ยกขึ้นเหนือคิ้ว พนมนมัสการบุญ ข้าพเจ้าจะขอรำลึกถึงคุณบิดา ๒๑ คุณพระมารดา ๑๒ คุณแม่พระโพสพ ๓๙ คุณพระพุทธเจ้า ๕๖ คุณพระธรรมเจ้า ๓๘ คุณพระสังฆเจ้า ๑๔ คุณแม่นางพระธรณี ๒๑ คุณพระคงคา ๑๒ คุณพระเพลิง ๖ คุณพระพาย ๗ คุณพระอักษร ๔๑ คุณพระอักษร ๓๓ คุณพระอาจารย์ ๑๐ ทิศ คุณพระอุปชา คุณพระกรรมวาจา คุณพระอนุสาสนาจารย์ คุณพระอักษาส คุณปัตตาส คุณพิทวัส คุณพระดวงแก้วสามประการ คุณศีล ๕ คุณศีล ๑๐ คุณมรรค ๔ คุณ ผลคุณนิพพาน ๑ จึงเป็นก้ำว คุณพระพะวะโร กุศตระธรรม ด้วยข้าพเจ้า จะขอกระทำการไหว้ครุ จงประสิทธิ์ประสาท ด้วยคุณพระฤษีนาเรอด ฤษีนาเราย ฤษีวิ้ว ฤษีตาไฟ พระฤษีประลัยโทสา พระฤษีพิภภาพ พระฤษีปัญญาสด พระฤษีทรงฤทธิ์ ข้าพเจ้าขออัญเชิญ พระฤษีผู้มีอิทธิฤทธิ์ ๑๐๘ องค์ ที่ทรงศีลสังวรทั้งหมด พร้อมทั้งผู้มีบุญบารมี คุณท้าวเวทสุวรรณ อันเรื่องเดช พระนารศ พระนารายณ์ พระอินทร์ พระพรหม พระยม พระการ พระจัตตุโลกมารทั้ง ๔ พระมาตุรี พระภูมิเจ้าที่ เจ้ากรุงพาลี อันเป็นที่เคารพนับถือแต่ผู้ชนทั้งหลาย คุณพระทศพล คุณพระพุทธเจ้า ๓๐ ทิศ อันเป็นบารมี คุณพระธรรมทั้ง ๘ หมื่น ๔ พัน พระธรรมชั้น จบพระไตรปิฎก คุณพระศรีรัตนตรัย คุณพระธาตุคากา คุณพระสถูปเจดีย์ คุณพระศรีมหาโพธิ์ อันรุ่งโรจน์โชติขั้ววาล คุณพระพรหมวิหาร ๔ คุณพระตรีนิสิง ๑๔ คุณ เลขคุณผันคุณพันคากา คุณว่านและยา คุณตะคุตพิสมร คุณผ้าประเจียดและมงคล คุณพระมหาศาสตราวุธอันเรื่องเดชวิเศษสุด พระอาทิตย์ ๖ พระจันทร์ ๑๕ พระอังคาร ๘ พระพุทธ ๑๗ พระเสาร์ ๑๐ พฤษ ๑๙ พระราหู ๑๒ คุณศุกร ๒๑ คุณพระเกตุ ๙ คุณพระพุทธเจ้าทั้งหลาย ที่ได้อุบัติขึ้นมา คอยประสิทธิ์ประสาทวิชาให้แก่ข้าพเจ้า สิทธิกิจจ้ง สิทธิกัมมัง สิทธิการียะ สะถาคะโต สิทธิลาโภ นิรันตะรัง สัมพระโสตถิ พระวันตุเม เอหิตังธยา กาโม เอหิ อิกา ภาค เอหิพุธานุภาเวนะ เอหิธรรมานุภาเวนะ เอหิสังฆานุภาเวนะ ขออัญเชิญเทพเทวาทวนภาทั้งหมดที่กล่าวเชิญ โอมมะอะอุ ข้าพเจ้าจะขอนมัสการ คุณพระองค์ ผู้ทรงกรรมฐาน ทั้งแปดหมื่น สี่พันพระธรรมปิฎกกรรไตร พระสูตรพระวินัยทั้งแปดทนาน พระไตรลักษณ์ พระอภิธรรมทั้ง ๗ คัมภีร์ คือพระวิฆัง พระสังคินี พระธาตุคทา พระยามะกะ พระบุคคลบัญญัติ พระสารีริกธาตุทั้ง ๑๗ ทะนาน พระโมคคัลลานะ

พระสารีบุตร พระอุปัคต พระนโรดมเถรา พระชะคะอัมบดี พระอุมาрі พระกัสปะเถรา
 เจ้า พระอนนท พระพุทธสิหิงค์ พระพุทธชินราช พระพุทธชินนระสี พระพุทธ พระ
 ธรรม พระสังฆเจ้า ทั้งเก้าล้าน เก้าโกส แปดหมื่นสี่พันพระธรรมชั้น พระอินทร์ พระ
 พรหม พระยม พระการ พระสยามเทวาธิราชเจ้า พ่อหลักเมือง พระเสื่อเมือง
 พระทรงเมือง เทวดาผู้รักษาประเทศสยามทั้งหลาย ขออัญเชิญท่านท้าวมิถุน เทวะ
 ราชเจ้า สุวรรณชั้นที่ห้า พิมพานะละดี ขอขึ้นพระกามา โปรดลงมา อะคะมะคะมา
 ขอเชิญทุกภพทุกภูมิ ท้าวจักรวาล เทวดาทั้ง ๑๖ ชั้นฟ้า ๑๕ ชั้นดิน โปรดลงมา ณ
 บัดนี้ ปีพาทย์ตระนิมิตย์

จากบทคำร้องข้างต้นอันเป็นบทไหว้ครูด้วยความสำนึกและความกตัญญูนั้น สะท้อนให้เห็น
 ความเชื่อในเรื่องการตอบแทนคุณของผู้ที่เคยช่วยเหลือตนซึ่งเป็นความคิดและการกระทำที่ดีงาม สอดคล้องกับ
 เรื่องการทำดีแล้วจะได้รับผลดีหรือไม่ดีก็จะได้ผลเช่นนั้นตามมา ดังนั้นผู้แสดงทุกคนจะได้รับการสอนจาก
 ครูลีเกของตนให้รู้จักสำนึกในบุญคุณของผู้มีพระคุณทั้งพ่อ แม่ ผู้อุปถัมภ์และครูบาอาจารย์ รวมทั้งยังเชื่อว่า
 หากตนมีความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณทั้งหลายก็จะส่งผลให้ตนได้พบเจอลูกศิษย์ที่มีความกตัญญูด้วยเช่นกัน

๔.๑.๕ วาทกรรมเชิงสังคม

วาทกรรมเชิงสังคม หมายถึง กระบวนการสร้างความหมายผ่านทางภาษาหรือสัญลักษณ์ต่าง ๆ
 เพื่อสะท้อนให้เห็นวิถีความเป็นอยู่ของผู้คนในแต่ละสังคม รวมถึงแสดงให้เห็นค่านิยมและทัศนคติของคนใน
 สังคมด้วยอีกทางหนึ่ง จากข้อมูลคำร้องลเกที่ปรากฏจากการสัมภาษณ์ครูทวี เทียงแท้ และการที่ผู้วิจัยได้เข้า
 ร่วมสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมนั้น ทำให้พบรูปแบบวาทกรรมเชิงสังคม ดังนี้

วาทกรรมสะท้อนวิถีชีวิตของคนไทยที่ผูกพันอยู่กับเพื่อนต่างศาสนา หมายถึง สังคมไทยเป็น
 สังคมเปิดที่ยอมรับเรื่องความแตกต่างทางด้านศาสนาแต่โบราณ คนไทยไม่รังเกียจที่จะคบค้ากับเพื่อนต่าง
 ศาสนาและมองว่าผู้คนรอบด้านไม่ว่าจะนับถือศาสนาใดหรือมีเชื้อชาติใดก็ล้วนแต่เป็นคนไทยที่อาศัยอยู่ใน
 ประเทศไทยด้วยกันทั้งสิ้น ดังปรากฏในเพลงแขกไทย ความว่า

“อิสลามเป็นหนามแขก	ผู้แปลกเทศอยู่ประไทยบุรี
ที่อาศัยเขาเรียกชื่อลือชา	ว่าแขกไทยหรือคนไทยมิได้ผิดสักนิดเดียว”

วาทกรรมสะท้อนสังคมไทยว่าเป็นสังคมพหุวัฒนธรรม หมายถึง มีผู้คนอาศัยอยู่หลากหลายเชื้อ
 ชาติ หลายศาสนา ซึ่งทำให้มีความแตกต่างกันบ้างในด้านความคิดและความเชื่อบางประการ โดยภาพรวมแล้ว
 สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติแต่ก็มีบางช่วงขณะที่อาจเกิดปัญหาขึ้นบ้างซึ่งเป็นเรื่องปกติของผู้คนในสังคม
 พหุวัฒนธรรม ดังปรากฏในเพลงแขกเจ้าเซ็น ความว่า

“ข้าพเจ้าชาวชวาลังกาเกาะแม่และเป้าะสิ้นชีवालองอาลัย
 เป็นหัวหน้าสลัดร้ายใจอาทนต์ ปล้นฆ่าฟันชาวพ้อค้าชีवालวย”

นอกจากนี้ยังมีปรากฏในเพลงอีกสองเพลง ได้แก่ เพลงแขกสุรีหรือแขกสุหรี ความว่า

“ไอสะกิมานา แก้วตาบังพินีนอ ขอเออยจำปาตะ ปิและสะจะปินิงสะปอ
 โอยงดีตายงค์สะดาโลหมา สะการะกิแดเงาะหล่าราบุณฑง กำปะยงสับปันนิ”

และอีกเพลงหนึ่งคือเพลงต่อหม้อเถา ที่กล่าวถึงชาวมอญหรือรามัญ ความว่า

“มาถึงแคว้นแดนรามัญเข้านหม้อ	ล้วนรูปหล่อเหมาะสมตามค้อน
ดูเกล้าผมสมกับหน้าพะงางอน	ชมสาวมอญงามแท้ไม่แพ้ไทย
เสียงเจียะเปิงเกลิงอาภาษาเขา	อยากจะเข้าไปพูดจาได้ปราศรัย
เข้าพูดจาหาหรือว่าซื้ออะไร	หม้อใหม่ ๆ พี่ถมเชิญชมดู”

๔.๒ คุณค่าของวาทกรรมคำสอนที่ปรากฏอยู่ในตัวบทคำร้องลิเกของครุฑวิ เทียงแท้

จากข้อมูลคำร้องลิเกที่ปรากฏจากการสัมภาษณ์ครุฑวิ เทียงแท้ และการที่ผู้วิจัยได้เข้าร่วมสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมแล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์ สังเคราะห์แล้วนั้น พบว่าวาทกรรมคำร้องของครุฑวิ เทียงแท้แฝงไว้ด้วยคุณค่าของวาทกรรมคำสอนซึ่งสามารถจำแนกออกเป็น ๔ ประการ ได้แก่ คุณค่าทางอารมณ์ คุณค่าทางปัญญา คุณค่าทางศีลธรรมและคุณค่าทางวัฒนธรรม ดังรายละเอียดต่อไปนี้

๔.๒.๑ คุณค่าทางอารมณ์ หมายถึง คุณค่าของวาทกรรมคำลิเกที่เกิดจากการตีความของผู้ชมหรือผู้รับสาร นับเป็นการถ่ายทอดเรื่องราวหรือเนื้อเรื่องตามบทคำร้องลิเกจากผู้แสดงมายังผู้ชม และทำให้เกิดอารมณ์หรือเกิดคุณค่าทางอารมณ์ในด้านต่าง ๆ เช่น อารมณ์รัก อารมณ์กลัว อารมณ์แค้น อารมณ์เศร้า เป็นต้น ตัวอย่างที่ปรากฏในคำร้องลิเกของครุฑวิ เทียงแท้ ที่สะท้อนให้เห็นถึงคุณค่าทางอารมณ์ ได้แก่

“โศกอันใดไหนจะเท่ากับเราโศก	ไอ้ไอ้ออกอนิจจนาใจหาย
มิใช่มีทุกขโศกเรื่องโรคร้าย	อันโศกใจอยู่ในอกโรคประจำ

(เพลงแขกเร็ว – อารมณ์เศร้าโศก)

“เห็นพุ่มพงดงหนาเป็นป่าทึบ	เป็นหล่นหลีบสัตว์ป่าได้อาศัย
เป็นทางสัญจรของพยัคฆาพนาลัย	ไม่ปลอดภัยเพราะดันดันมาคนเดียว”

(เพลงแขกลพบุรี – อารมณ์กลัว หวาดระแวง)

“ไอ้งามนักภักคินีของพี่เอ๋ย	อยากจะเขยขมน้องประคองขวัญ
ดูผิวเนื้อดั่งกับเงือกกระแงะจันท	ทั้งสองถันชูออกดั่งดอกบัว”

(เพลงแขกตาเสือ – อารมณ์รัก)

“ไอ้พระพายชายพัดเมื่อยามดึก	ให้รู้สึกหนาวใจกระไรเหลือ
ฉันทขาดคนเกื้อหนุนมาจนเจือ	ใครจะเอื้อคิดอ่านสงสารเรา”

(เพลงลมพัดชายเขา – อารมณ์รันทท้อ)

“ทรงพญาม้าศึกคู่อีกเฝ้า	พลแหลนหลาวดาชไล่เสียงโหล่น
ขยับย่างอาชามาเร็วพลัน	พลขันชัยโยให้สามลา”

(เพลงมอญชมดาว หรือ มอญโอรสหนาย – อารมณ์ฮึกเหิม)

๔.๒.๒ คุณค่าทางปัญญา หมายถึง คุณค่าของวาทกรรมคำลิเกที่ส่งผลให้ผู้ชมได้รับความรู้หรือมีความรอบรู้เพิ่มมากขึ้น บางครั้งทำให้สติปัญญาแตกฉานและรู้เท่าทันผู้อื่นมากขึ้น เป็นการเปิดโลกทัศน์ในด้านต่าง ๆ รวมทั้งทำให้เกิดทัศนคติที่ดีในการใช้ชีวิตร่วมกับผู้อื่นหรือการดำรงชีวิตในสังคม ตัวอย่างที่ปรากฏในคำร้องลิเกของครุฑวิ เทียงแท้ ที่สะท้อนให้เห็นถึงคุณค่าทางปัญญา ได้แก่

“อาศัยอารามพระเมธีอยู่ที่วัด	ดึกสงัดเยือกเย็นทุกเส้นขน
นึกหวาดหวั่นพรั่นไปในใจตน	เฝ้าสวดมนต์คุ้มกันอันตราย
อันศึกษาหาวิชาเฝ้าท่องบ่น	เรียนเวทมนต์ตามตำราครูปราศรัย
เรียนไสยเวทย์พรักพร้อมทั้งขอมไทย	เจาะจงใจหมั่นเพียรเรียนวิชา

(เพลงพราหมณ์ตีตม้ำเต้า – สอนเรื่องการศึกษา)

“มาถึงแคว้นแดนรามัญเข่าบั้นหม้อ	ล้วนรูปหล่อเหมาะสมตามค้มค้อน
ดูเกล้าผมสมกับหน้าพะงางอน	ชมสาวมอญงามแท้ไม่แพ้ไทย
เสียงเจียะเปิงเกลิงอภาษาเขา	อยากจะเข้าไปพูดจาได้ปราศรัย
เข้าพูดจาหรือว่าซื้ออะไร	หม้อใหม่ๆ พึงมเชิญชมดู

(เพลงต่อหม้อเถา – สอนวัฒนธรรมมอญ)

๔.๒.๓ คุณค่าทางศีลธรรม หมายถึง คุณค่าของวาทกรรมคำลเกที่มีคติสอนใจ มีข้อคิด ข้อปฏิบัติอันเป็นแนวทางที่ดีซึ่งสามารถนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้ เช่น คำสอนเรื่องความกตัญญู ความซื่อสัตย์ ความมกน้อย เป็นต้น ตัวอย่างที่ปรากฏในคำร้องลเกของครูทวี เทียงแท้ ที่สะท้อนให้เห็นถึงคุณค่าทางศีลธรรม ได้แก่

“เดินเดี่ยวเปลี่ยวกายในไพรสี	เสียงภูตผีโอดโอยอยู่โหยหวน
แสนอนาถหวาดหวั่นให้รัญจวน	เฝ้าทบทวนสวดมนต์ให้พันภัย”

(เพลงขับผี – สอนเรื่องการสวดมนต์)

“ถึงกายกำยำดำแต่ใจผ่องผุด	ประเสริฐเหลือดีจะมีไหน
เหมือนขนุนหนามหนานะยาใจ	แต่ภายในโอชาแสนน่ากิน”

(เพลงลาวพุงดำ- สอนเรื่องการคบคนให้คบที่ใจ)

๔.๒.๔ คุณค่าทางวัฒนธรรม หมายถึง คุณค่าของวาทกรรมคำลเกในฐานะที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชาติ เป็นมรดกทางประวัติศาสตร์ในการจดจารเรื่องราวทางสังคมและวัฒนธรรมในแต่ละยุคสมัย รวมทั้งเป็นมรดกทางภูมิปัญญาที่สะท้อนให้เห็นถึงศิลปะการใช้ภาษา การร่ายรำและปฏิภาณไหวพริบของคณะนักแสดง นอกจากนี้ยังทำหน้าที่เป็นผู้สืบทอด “ความเป็นชาติ” ในด้านภูมิปัญญาหรืออัตลักษณ์ของไทยด้วย ทางหนึ่ง ตัวอย่างที่ปรากฏในคำร้องลเกของครูทวี เทียงแท้ ที่สะท้อนให้เห็นถึงคุณค่าทางวัฒนธรรม ได้แก่

- * เสียงดนตรี..มีพลัง....ดังพระเจ้า
- ชุดขัดเกลา กักขะ...อำมหิต
- * ให้เหือด หายคล้ายพัน....มลพิษ
- เมื่อลัมรส อำมะริต...เอมอรุรา
- * ดนตรีไทย เสียงใส...เป็นไทยแท้
- อย่าให้แปรเปลี่ยนไป....จนไร้ค่า
- * อยากเป็นไทยทั้งชีวิต.... จิตวิญญาณ
- ร่วมรักษาศักดิ์ศรี....ดนตรีไทย

(เพลงขับพลับเพลลา- สอนเรื่องมรดกไทย)

*....เกิดเป็นไทย ควรสนใจ....ให้ประจักษ์...

เป็นเอกลักษณ์..ของไทย....หมั่นไผ่หา

*....อย่าให้เสียชาติเกิด....กำเนิดมา

ได้ชื่อว่า...เป็นไทย....ใจนิยม....

*....ทั้งร้องรำ ทำเพลง....บรรเลงเสนาะ

ให้ไพเราะ เลิศงาม....ตามเหมาะสม

*....ทั้งลีลา ท่ารำ.....ก็ขำคม

ทั้งอารมณ์ ก็สำเร็จ.....สุขสำราญ

(เพลงสร้อยสนตัด – สอนเรื่องวัฒนธรรมไทย)

จากการวิเคราะห์ข้อมูลในโครงการวิจัยเรื่อง “วาทกรรมคำลเกของครูทวี เทียงแท้: ศิลปินดีเด่นสาขา ศิลปะการแสดงด้านนาฏศิลป์พื้นบ้านของจังหวัดพิษณุโลก” โดยศึกษารูปแบบวาทกรรมและคุณค่าของคำร้อง ลเกที่ปรากฏอยู่ในบทร้องของครูเพลงภูมิปัญญาชาวพิษณุโลก ครูทวี เทียงแท้ ทำให้พบว่า รูปแบบวาทกรรม ของคำร้องลเกทุกรูปแบบล้วนแล้วแต่เป็นภาพสะท้อนความคิด ทศนคติและความเชื่อของผู้คนในสังคม นอกจากนี้ยังพบคุณค่าของวาทกรรมที่แฝงไว้ในบทร้องลเกอีกด้วยเช่นกัน คุณค่าของวาทกรรมดังกล่าวนี้เป็น คุณค่าที่ส่งถึงผู้ชมที่ได้รับชมการแสดงลเกด้วย และยังเป็นคุณค่าที่ส่งถึงประเทศชาติในแง่ที่ลเกเป็น ศิลปะการแสดงอันเป็นมรดกของชาติ เป็นเครื่องมือในการจรรโลงใจคนในสังคม เป็นสิ่งผูกใจให้เกิดความเป็น ชาติ ความมีเอกลักษณ์และทำให้เกิดความภูมิใจในศิลปะที่บรรพชนได้ถ่ายทอดไว้เป็นมรดกตกทอดสืบมา ข้อดีต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้นมาแล้วนั้นล้วนแล้วแต่เป็นคุณค่าของการแสดงลเกที่ชนรุ่นหลังควรตระหนักและควร มุ่งมั่นที่จะสืบทอดมรดกอันทรงคุณค่านี้ รวมทั้งร่วมกันอนุรักษ์ให้การแสดงลเกยังคงมีอยู่อย่างยั่งยืนสืบไป